

החייל שומן, הגדוד העברי השני

בית הספר העברי בבנגאזי, שאורגן על ידי חיילים מורים מפלוגות הובלה עבריות, שחנו בסביבות בנגאזי, היה פתוח עד סוף יולי 1943. בית הספר שהיה נמצא בבית ממשלת, נסגר אז על ידי הקצין הפוליטי הבריטי, מתוך אמתלא שיש לתת לילדים לנוח בימי הקיץ החמים.

כשהתחיל המטא ומתן בין חברי הקהלה ובין הקצין הפוליטי בדבר פתיחת בית הספר, דרש הקצין הפוליטי הבריטי ששפת ההוראה תהיה ערבית, היות והשפה העברית העברית אינה שפה חיה שם, והתושבים היהודים במטאם ומתנם היום חופי, וכן הילדים, מדברייב אך ורק ערבית. וכשהקצין בקר פעם בבית-הספר וראה את תמונות המנהיגים הציונים המפארים את הקירות התבטא:

כשהגדוד השני הגיע לבנגאזי, התחילה שוב הפעולה למען בית-הספר. החיילים פתחו סמינר להכנת מורים ומורות אזרחיים. הוטל עלי לארגן את הפעולה. שוחררתי, מטעם הקצינים היהודים, לתפקיד זה. (הקצין המפקד האנגלי לא ידע על-כך ולא כלום). אחרי סאפצים פרובים עלה בידי לגייס לעבודה זו כמה מורים מקצועיים מבין אנשי הצבא מהיחידות העבריות.

השלטונות פרסמו פתאום כרוזים בעיר, האוסרים איזושהי הוראה מבלי לקבל על-כך רשיון מאת השלטונות, העוברים על הוראה זו יענשו בשנה מאסר (ידוע לנו שאיטיות גבוהה פארץ-ישראל ביקרה בבנגאזי והשפיעה בכיוון זה). המטפלים בדבר לא נרתעו, והחליטו להפשיך ולפתוח את בית-הספר. הוחלט להעביר את בית-הספר מהבנין הממשלתי לבנין תלמוד-תורה (את הרהיטים הוצאנו והעברנו אותם למקום החדש). כשנודע הדבר בעיר, התחילו לזרום מאות ילדים עם הוריהם. כמובן, ששפת ההוראה בבית-ספרנו היא עברית. ימים אחדים אחרי פתיחת בית-הספר על ידינו ובעזרת מורים מפלוגת סולל-בונה, פורסמו כרוזים מטעם השלטונות על פתיחת ממשל בית-ספר לתושבים בלי הבדל דת וגזע, והתושבים הוזמנו לרשום את ילדיהם. אף יהודי אחד לא שלח את ילדיו להרשמה.

כמו בראש השנה כן גם בסוכות הניף הגדוד את הדגל הלאופי. הוטל עלינו מאסר מחנה. אולם בכל זאת עלה בידינו לארגן פסיכת חג-ילדים ליום האחרון של סוכות. הוזמנו כל הקצינים היהודים. החגיגה עשתה רושם כביר על הנאספים. והקצינים התחילו להגיש לנו את פלוא עזרתם. וכשהגדוד זו לאי-שם סודר, שהמורים ישארו בבנגאזי וימשיכו להורות

ימים מספר אחרי פתיחת בית-הספר, בפגש המפקח על בתי-הספר הבריטי עם ראשי הקהלה והציע להם להקציב 11 שעות חוראה בעבריים לשבוע (במקום 5 שעות שהוצע להם לפני כן). ראשי הקהלה לא הסכימו לכך והעניין נשאר תלוי ועומד.

גם מרפאה פתחנו בבית-הספר. בהתחלה שפלו במרפאה חיילינו מהשרות הרפואי, אולם אחר-כך התחילו לשפל במרפאה אנשי המקום שקבלו הדרכה מאתנו. נקיון הילדים היה למטה מכל בקורת. יש חוסר מים, ולא כל משפחה יכולה להרשות לעצמה "לבזבז מים לצרכי נקיון". גם את השאלה חזו היה עלינו לפתור. רכשנו מריפוס ודוד גדול בשביל חדר המרפאה, הזפנו מספר גבירות, תושבות המקום, שתסלנה כרחיצת הילדים ונקיונם.

כיום לומדים בבית-הספר כ-360 ילדים. נפתחו 5 כתות א'; 2 כתות ב'; 1 כתת ג'; 2 כתות חכנה לילדים מבוגרים (בני 10-11). חוץ מזה מתקיימים שעורי ערב למבוגרים.

העבודה בבית-הספר מתנהלת בשתי פטרות, לפני הצהריים ואחרי הצהריים. מספר המורים החיילים הוא 8. כלם בעלי-מקצוע ושמשו בהוראה בארץ-ישראל. כאמור, שוחררו המורים מטעם הקצינים היהודים, ומתמסרים אך ורק להוראה.

מורה או מורה, פמשתפי הספינו, נוכח בשעת מתן השעור ע"י המורה החייל ובאופן כזה הם מקבלים מושג מוחשי, איך וכיצד יש להורות. המורים האזרחיים מקבלים משכורת מועד הקהלה (הכסף לשם כך הומצא ע"י ההסתדרות/אג' הציונית והג'וינט).

הרב הצבאי בשיחה עם המפקח הבריטי בעניני בית-הספר אמר: "אי-אפשר יהיה לבטל במחי-יד את התורה שלמדו הילדים מפי חיילים במשך שמונה חדשים". תשובת המפקח היתה: "אנו נקנה להם את התורה שלנו במשך שנה". גם הקהלה הסבירה למפקח, שאי-אפשר ללמד את הילדים בערבית וכן זה אי-אפשרי שמורים ערביים ילמדו ילדים עבריים את התורה שלהם ואת ההיסטוריה שלהם בערבית. המפקח ענה שהוא יעביר את הענין לקהיר, והוא מקוה שתוך 10 ימים הוא יוכל לתת להם תשובה. עד היום התשובה לא נתנה.

היה לנו קשיים ביהט לטפריים. כמעט שהיינו חסרים לגפרי ספרי למוצ. אולם אחרי שקבלנו על-כך תקציב בסך של 500 לא"י (מהנהלת הסוכנות), נפתרה שאלת הטפריים, וביכלתנו גם להמציא ספריים לברצ'ה ולדרנה מקום

שם הקימונו כעין סניף לבית-ספרנו.

לבסוף עלי עוד לחזכיר שהרכב פאות ילדים, תלמידי בית-הספר, הם בני עניים (רוב תושבי בנגאזי מתפרנסים מרוכלות, מסחר, מכנסות ומקצתם בעלי-מלאכה), ואין ידם מסגת להלביש ולהנעיל את ילדיהם. הכרזנו על מפעל "בגד ונעל", היילי הגדוד השני תרמו למפעל זה כ-170 לא"י, וגם ביתר הפלוגות החונות בסביבה הוכרז על אוסף כספים למפעל הנ"ל. אולם אין בידי לקבוע את הסכום הפדוייק שנאסף, משום שביתר הפלוגות (פחוץ לגדוד) המגבית עוד נמשכת, אי-לזאת כבר הזמננו נעלים וצרכי הלבשה בשביל הילדים.

ירושלים, 3 בדצמבר 1943